

СТУДІЙСЬКЕ МОНАШЕСТВО

Матеріали конференцій

СТУДІЙСЬКЕ МОНАШЕСТВО

М а т е р і а л и к о н ф е р е н ц і ї

СВЯТОУСПЕНСЬКА УНІВСЬКА ЛАВРА

Конференція “Студійське монашество”

28 грудня 2006 р. Б.

Конференція “Монаша спільнота”

27 грудня 2007 р. Б.

УДК 271.5-789

ББК 86.377-6

С 88

Художнє оформлення
Романа Скиби

С 88 Студійське монашество: Матеріяли конференцій. – Львів: Свічадо,
2008. – 128 с.
ISBN 978-966-395-234-5

УДК 271.5-789
ББК 86.377-6

ISBN 978-966-395-234-5

© Святоуспенська Унівська Лавра, 2008

**СВЯТОУСПЕНСЬКА
УНІВЕРСИТЕТ
ЛАВРА**

**Конференція: “Студійське монашество”
28 грудня 2006 р. Б.**

єрм. Йона

МОНАШЕСТВО В ЧАСАХ СВ. ТЕОДОРА СТУДИТА

I. Історичні рамки монашества в часах св. Теодора Студита

1. Період іконоборства

- а) імператори та їхня політика;
- б) нелегке становище Церкви;
- в) ситуація в монастирях.

2. Монах Платон

- а) його “філософія” – заклик до “нового життя”;
- б) хвиля нових покликань – сім’я св. Теодора.

3. Св. Теодор Студит

- а) його думка про суть монашого покликання;
- б) окреслення основної лінії його боротьби в Церкві.

II. День монаха студита, його найосновніші точки

*1. Студійські монастирі: Студіон, Саккудіон та інші**†*

- а) джерела;
- б) населення.

2. Перехід від ночі до дня

- а) нічний спочинок;
- б) підйом;

в) полуношниця, утрєня, катєхиза.

3. Робочий день монаха студита

- а) I-й час та початок робочого дня;
- б) літургія;
- в) духовне читання.

4. Праця та її значення

- а) *дияконія* – реміснича, рільнича, спільна;
- б) праця інтелектуальна;
- в) мовчанка та молитва в часі праці;
- г) тривалість праці.

5. Вечір монаха студита

- а) вечірні богослуження;
- б) трапєза.

III. Висновки

I. Історичні рамки монашества в часах св. Теодора Студита

1. Період іконоборства (726-842)

а) імператори та їхня політика

На початку своєї доповіді, щоб краще зрозуміти нашу тему, хотів би у першу чергу окреслити імператорів того періоду, який нас цікавить.

Візантією у тому часі правили імператори **Ісаврійської династії** (717-867), які спричинилися до різного роду реорганізації імперії. Між ними Лев III Ісавр та Константин Копронім (740-775) є сильними воєводами. Їм вдалось, наприклад, зупинити наступ арабів на імперію так само, як і тиск болгарів. Але у відношеннях до Церкви мають свою позицію. Їхня політика є іконоборчою.

Під час правління Лева IV Хозара (775-780) ситуація щодо іконоборства не є аж такою напруженою. Пізніше, вже за правління Ірини (797-802), ситуація цілковито міняється, оскільки її позиція допомогла ослабити іконоборців. Натомість новий імператор Никифор I (802-811) є відвертим іконоборцем, та з неприязню ставиться до Церкви. Михаїл I Рангаве (811-813) навпаки – слухняний син Церкви. Після нього Лев V Вірменин (813-820) знову відновляє іконоборчу смуту. Михаїл II Заїка (820-829) дозволяє почитати ікони поза Константинополем.

б) нелегке становище Церкви

Ця постійна зміна і непевність політичної ситуації мала свій вплив насамперед на суспільство.

У суспільних колах починає виступати свого роду вільнодумство, де починає переважати акцентування світського життя та підкреслювання ролі тілесного. Ненависть до ікони, заборона ікони, фрески та мозаїки як духовного зображення, сприяли тому, що замість них почали прикрашати стіни церковних приміщень різними зображеннями природи, сценами з полювання

та різного роду подіями з життя людського суспільства. Десь у підсвідомості впливає розуміння, що Церква вже не відіграє першочергової ролі в суспільному житті. Настає свого роду якесь фальшиве визволення від Церкви.

Відбувається переслідування монахів, які є представниками Церкви, проповідниками аскетизму, свідками духовних цінностей, євангельського ідеалу. Вони стають мучениками через почитання ікон. Їх закривають у в'язниці, конфіскують їхнє майно.

в) ситуація в монастирях

Монастирі є справжніми фортецями опозиції владі. Вони є тими, хто відверто протистоїть звільненню суспільства від моралі. У першу чергу засуджують незаконне одруження володаря, на протипагу патріярхові Тарасієві.

Ця напруга досягає кульмінації за Константина після “безголового” собору, коли починаються різного роду репресії. Багато монастирів перетворили тоді на стайні та військові казарми. Багатьом ченцям вищипували або палили бороди. У деяких місцях для наруги примушували ченців ходити за руки з повіями; ще в інших – ченців і черниць під загрозою смерті змушували одружуватись одне з одним.

Не обійшлося й без ув'язнень. За давніми переказами тільки в одній із царгородських в'язниць мучилося та знемагало 340 ченців. З них – багато без очей, з відрубаними носами, руками і вухами. Ченці та вірні, переслідувані лютим царем, утікали хто куди, шукаючи захисту й притулку поза межами імператорської влади. Деякі тікали на Схід, під владу каліфів. До самої Італії, кажуть, приїхало понад 50 000 втікачів.

Паралельно з ув'язненнями та репресіями йшла конфіскація майна. Після відновлення іконоборчого руху за правління Никифора було наказано, наприклад, також конфіскувати частину монастирських маєтків, щоб передати їх під управління імператорського домену, причому податок із цих маєтків надалі мали оплачувати попередні власники. Тут можна припустити, що йшлося лише про скасування наданих Іриною пільг. Власне за Никифора починається нова система управління церковним

майном. Воно мало служити державі. Ще 100 років пізніше впроваджується “*pronia*” – умовна віддача монастирських земель світським людям з обов’язком відбуття військової служби, але це вже після періоду, який нас цікавить.

Це все нам може допомогти усвідомити принаймні приблизно ситуацію, в якій був Теодор Студит разом із своїми монахами. Спробуємо описати його реакцію та відгук на дану ситуацію.

2. Монах Платон

а) його “філософія” – заклик до “нового життя”

У другій половині володарювання Лева IV Хозара до Константинополя приходять дядько св. Теодора Платон, щоби своїми проповідями прокламувати та захищати істинну віру. Своїм духовним авторитетом він дуже сильно впливає на жителів Константинополя. В нелегкій ситуації закликає відстоювати істинну віру з відвагою, заохочує до справжньої філософії. Суть цієї філософії полягає у любові до мудрості, до “нового життя”, до глибокого духовного життя, єднання з Богом у монашому подвизі, який цей світ не розуміє.

б) хвиля нових покликань – сім’я св. Теодора

Своїми проповідями св. Платон провокує хвилю нових покликань. Багато хто після його промов залишає життя у світі, щоб посвятитись Богові у монашестві. І це є часто люди з вищих кіл Царгороду. Між ними – практично ціла сім’я Теодора Студита.

На основі того можна зауважити дві тенденції: протистояння інтересів державної політики, яка хоче мати під контролем Церкву, а тоді й монашество, і незалежність того ж таки монашества.

3. Св. Теодор Студит (759 – 11.11. 826)

а) його думка про суть монашого покликання

Теодор вступає до монастиря у 22 роки. Свій подвиг здійснює разом з батьком та його рідними братами Йосифом і Євтимієм.

Як духовне чадо Платона, Теодор дуже швидко стає його замісником у Саккудіонській обителі.

У чому він бачить суть монашого покликання? На його думку, монах у своєму покликанні повинен дбати про три речі: старатися, щоб у Церкві панувала правда, щоб люди керувалися євангельською правдою, і щоб на землі поширювалося Боже царство.

б) окреслення основної лінії його боротьби в Церкві

Описані вище євангельські пріоритети допомогли Теодору практично ціле своє життя боротися за святість Христового Євангелія, яке він не переставав захищати практично аж до кінця життя. Ця основна позиція є плідною і на різних ділянках його боротьби.

При своїх можливостях ігумена св. Теодор старається боронити чистоту християнського подружжя навіть в протистоянні до імператора.

Проти тогочасної тенденції самих представників Церкви реагувати залежно від обставин, по *oikonomii*, він має відвагу захищати *akribey*. Це означало бути непохитним щодо дотримання канонів Церкви. Тут можна чітко бачити Теодора як людину традиції та закону. Він не боїться відкрито заступатись за незалежність Церкви у її релігійно-моральній потужності, та за свободу і незалежність її від світської влади.

Платон, Теодор, монашество Саккудіону і Студіону протистояли не тільки світській владі та патріярхові, але й навіть єпископам, білому священству та придворному священству імперії.

Де ж вони черпали ту силу, щоб бути на стороні правди та відстоювати її? Напевно, у своєму щоденному житті. Тоді подивимося зблизька на день монаха студита.

II. День монаха студита, його найосновніші точки¹

1. Студійські монастирі: Студіон, Саккудіон та інші²

а) джерела

Найосновнішими джерелами, які згадують про щоденне життя монахів студитів, є у першу чергу *Малі катехизи*. Вони є найпопулярнішим твором Теодора Студита. Разом всіх їх є 134.

Другим таким джерелом є *Великі катехизи*. Вони містять три книги. У першій – 87 глав, у другій – 124 і у третій – 46 глав. Ці *Великі катехизи* десь у XI-XIII столітті проникли в монастирі південної Італії, точніше на Сицилію.

Третім джерелом є *Hypotyposis*. Цей твір – пізніший від Теодора Студита. В його основі лежать зібрані правила Атанасія Афонського для монахів у *Лаврі* на горі Афон. Пізніше в XI столітті *Hypotyposis* перевидав студійський монах, майбутній патріарх Олексій. Цей самий екземпляр *Hypotyposis* потрапив через св. Теодосія до Києва.

б) населення монастиря

Студіон у Царгороді за часів Теодора став взірцем візантійського монашества до такої міри, що затінив своєю славою славетні монастирі на горі Олімп.

Хто вступав до студійського монастиря? Оскільки монастир містився в самому центрі імперії, то покликання було переважно з самого Царгороду, часом навіть з найбагатших громадян міста. Маємо свідчення, що Теодор, щоб уникнути незручностей внаслідок переваги міського поповнення, просить ігумена з Саккудіону прислати йому декілька сільських постулянтів. З іншої сторони знаходимо скарги на монахів сільського походження, “бо вони виявляють себе більш вибагливими, ніж інші, а менш ревними в сприйнятті монашого відречення” (ВК II, 105).

¹ Глянь у кінці статті таблицю: Розпорядок дня монаха студита.

² Порівняй Список адресатів, до яких звертається св. Теодор у своїх посланнях.

Щодо кількості монахів, то у катехизах можемо зустріти згадку про 1000 монахів, які живуть у Студіоні. Напевно, це перебільшення. Тут можна припустити думку, що до монастиря Студіону входили ще інші, менші монастирі, які були під керівництвом Теодора. Цей факт підтверджує і згадка в одній із катехиз, де йде мова про 300 братів. Ми повинні брати до уваги й те, що монастирська церква у Студіоні була за розмірами – 22,42×24,94 м, а її притвор – 7,22×12 м. Це нам допоможе уявити собі реальну кількість монахів у Студіоні, яка напевно далеко не дотягала тисячі осіб.

Наприклад знаємо, що у Фотинудійському монастирі, з яким Теодор активно листується, живе 220 монахів. Та здебільшого монастирі у Візантії цього періоду, як правило, налічують не більше 30-40 монахів.

2. Перехід від ночі до дня

а) нічний спочинок

Оскільки студійські монастирі – киновійні, то багато чого в них було спільним. Говорячи про нічний спочинок, мусимо згадати таку річ, як *koitaria*. Це були помірно великі приміщення, в яких монахи ночували невеликими групами. В зимовий період нічний спочинок тривав приблизно вісім годин, а в літній міг зменшитись аж на 4 години.

Графіка та точного розпорядку дня не було. Ніде не йде мова про точний денний режим з точним часовим поділом. Говориться про трапезу, молитву взагалі, без часового визначення. Виникає питання: чому? З дуже простої причини. Графік рухався і мінявся залежно від наступних факторів: від пори року, від реальної довжини дня, від поодиноких свят, від сонячного часу дня, який змінюється. Тоді виходить широке багатство модифікацій щоденного розпорядку.

Візантійська година не відповідала нашій сучасній годині. Вона могла бути у різні пори року і коротша і більша за теперішню годину. У візантійців взагалі, а у монахів особливо, бачимо тен-

денцію, яка межує аж з прискіпливістю, якнайточніше вирахувати реальний сонячний час так, щоб літургійна подія здійснювалася якраз у відповідному часі. Вони прагнули відчитувати молитви в їхній природній порі, в той час, який постановив Бог. У різних рукописах цього періоду часто знаходимо цілі записи, рахунки як визначити точну довжину години.

б) підйом

День монаха студита розпочинався відразу після півночі, по другій нічній сторожі, десь між першою та третьою годиною нашого розуміння часу, і між шостим та дев'ятим часом за візантійським розумінням. Отже, завжди аж у другій половині тривання ночі.

Всі прокидалися на звук удару в било, яке для монаха студита матеріалізувало голос Божого ангела. Після підйому йшли у притвор церкви, де очікували на прихід єрея.

в) полуношниця, утрєня, катехиза

Після приходу священика починалася полуношниця – *mesoniktikon*, та утрєня – *orthros*. Співали усі. Спів переривався читаннями катизм, які були старанно підготовлені та прочитані призначеними для цього монахами. Все відбувалося просто, без артистизму.

На четвертій пісні канону приходив час на *exagoreusis* – виявлення помислів ігумену Теодору. Це відкриття помислів не мало сакраментального характеру. Але було ефективною формою швидкого духовного провідництва у Студіоні. Під час відсутності ігумена Теодора монахи відкривали помисли або отцю Платону, або пресвітеру, або помічникові економа, або старшому, який відповідав за ту чи іншу групу братів.

В кінці утрєні мала місце катехиза. Її Теодор виголошував тричі на тиждень: у неділю, середу та п'ятницю. Під час виголошення катехизи браття залишались у крилосі. Це були короткі звернення батька до синів. Там можемо знайти все те, що стосувалось монашого життя. Траплялося, що під час катехизи браття засинали, бо це було вже в кінці нічного чування, перед самим світанком.

Може й через цей досвід, у загальному розпорядку зразу після утрени надавався вільний час. Називали його і другим спанням, де можна було просто відпочити аж до сходу сонця. Святий Теодор і під час цього виділеного часу заохочував братію продовжувати молитву, читання, та роздуми.

3. Робочий день монаха студита

а) I-й час та початок робочого дня

З першими проміннями сонця браття ударяли в било три рази, щоб дати сигнал знову зійтись усім у притворі церкви на молитву I-го часу, який вже тоді існував. Його рецитували спільно. У часі П'ятдесятниці часів не було, і тоді цей час присвячували особистій молитві в церкві. Першим часом практично розпочинався робочий день у Студіоні.

б) літургія

Свята літургія протягом цілого року, за звичай, правилася після VI-го часу. З нею об'єднували й одне щоденне трапезування у Студіоні. В пасхальному періоді, коли спільнота трапезувала двічі на день, служіння літургії здійснювалося відразу після III-го часу.

в) духовне читання

На розміщення духовного читання у денному розпорядку впливали чотири моменти:

1) духовне читання здійснювалося в часі між утренею та I-им часом. Він або збільшувався, або зменшувався залежно від пори року; 2) у часі пасхальному це є між літургією та першою трапезою; 3) протягом року, в позапасхальний період – між літургією та восьмою годиною дня; 4) у Великому пості літургію служили після IX-го часу перед вечірнею.

На духовне читання теоретично присвячувалося щодня три години. У зимовий період реально виходило й більше.

З погляду духовного читання неділя має особливе місце. Практично цілий день неділі є присвячений духовному читанню.

Святий Теодор дбає про те в особливий спосіб. Могло навіть трапитись, що хтось не взяв участь у літургії, тому що під час духовного читання не чув удару в било.

Що монахи читали? У першу чергу – Святе Письмо, живе слово Господа до монахів. Щодо Святого Письма, то існувала практика вивчення напам'ять. На другому місці були аскетичні твори святих отців та агіографічні твори, які мали впливати на радикалізм монахів.

4. Праця та її значення

а) праця як *diakonia* – реміснича, рільнича, спільна

Праця була важливою складовою у щоденному житті монаха студита. Вона сприймалася у розумінні служіння – *diakonia*, і була засобом самовідречення та надприродної любові. Не існувало різниці між видами праці. Праця не класифікувалася на “духовну”, “святу” і “світську”. Кожна діяльність, обов'язок, відповідальність у світлі цього розуміння була посвяченою Богові – духовною.

Кожний день монаха починався, як і день звичайної людини в світі, з праці. У термінах монастиря це було відразу після I-го часу, який прикриває час між кінцем ночі та початком дня. Цікаво, що монахи приходили у церкву на молитву I-го часу вже одягнені в *epotion* – робочий одяг та фартух.

У катехизах можемо знайти згадку про 30-40 видів ремісничих робіт. Але в основному праця поділялася на три групи: 1) реміснича (у Студіоні); 2) рільнича (в монастирях Олімпу та поза Царгородом); 3) спільна праця, яка охоплювала діяльність, необхідну для щоденного існування монастиря (наприклад, замішування тіста, розвантажування товарів, збір винограду, польові роботи тощо).

Зі згадки у катехизах про різну працю у монастирях можемо дійти висновку, що монахи займалися тими самими професіями, що й люди у світі, тільки з тою різницею, що вони це виконували заради потреб монастиря. Існував певний мікрокосмос, ерархія поодиноких ремесел, де брат відповідав за працю, та за підлеглих йому помічників. Це впливало з важливої потреби монастирської

спільноти, де праця мала гуртувати монахів. Тут можна побачити дуже важливий і відповідальний момент у концепції праці, яка надавала можливість зайняти себе, корисно прожити Богом дарований день. В одному місці Теодор пише: “Брате, якщо ти не можеш косити, жати або почуватися погано, тоді носи снопи. Не можеш носити снопів, тоді збирай колосся, носи воду або роби щось вдома чи в полі” (ВК II, 67).

Спільна праця давала так само й багато можливостей уникати від обов’язків лінивим монахам. Св. Теодор у Великих катехизах часто згадує рільничу працю, ніж інші. Правдоподібно, вони й були написані під час перебування Теодора у монастирі Саккудіону.

б) праця інтелектуальна

Праці інтелектуальної, як такої, наприклад, як писання якихось творів або здійснювання друкарської діяльності, у монастирях не існувало. Про працю інтелектуальну можна говорити у випадку здобування знань. Воно (здобування знань?) було радше винятком, і то зі спеціальним благословенням ігумена. Тут у св. Теодора була чітка позиція. Він заохочував допомагати один одному під час спільної праці, застерігав не уникати її під приводом інших занять, особливо навчання.

Дуже чітку позицію можемо побачити в одній із катехиз, де св. Теодор говорить: “Добрим є читання і вивчення всіх наук, але лише тоді, коли це робить людина умертвленої волі і лише за бажанням свого керівника... а якщо ні, то краще залишатися неосвіченим і невченим” (ВК II, 17). Або ще в іншому місці підтверджує, що послух, який свідчить про оwoчі духовного життя, є бажанішим за здобуття знань ціною непослуху. “Знання (*gnosis*) для душі – як листя для дерева, яке прикрашає його, але суттєвими залишаються owoчі – *praxis*”. Або “монах не повинен ніколи йти на непослух, щоб знайти час на читання” (ВК II, 89). Бачимо, що позиція св. Теодора є безкомпромісною, особливо коли читаємо написані його рукою слова: “до монастиря приходиться не для того, щоб інтелектуально працювати” (ВК I, 19). Існують свідчення, які вказують на те, як монахи прагнули інтелектуальної праці, але св. Теодор їм не завжди дозволяв.

Тут важливо сказати про каліграфію, бо цей вид служіння згадується досить часто. Напевно ця діяльність займала важливе місце в Студіоні, а, навіть, і у Саккудіоні. Потрібно сказати, що переписування книг не вважали на той час інтелектуальною працею, бо воно переважно вимагало суто механічного підходу. Але правдою є те, що для здійснення цієї праці була потрібна і певна відповідна підготовка.

Була і школа у монастирі, яка, очевидно, служила для здобуття основних знань з граматики та арифметики. У ній підготовляли дітей, що мали стати монахами.

Варто сказати, що у творах Теодора Студита, які до нас дійшли, не знаходимо згадки про світських авторів.

в) мовчанка та молитва в часі праці

Мовчанка у монастирському житті в основному пов'язана з працею, молитвою та трапезою. У часі праці вона була строгішою, щоб не давати монахам нагоди до розслаблення. Якщо загально подивитися на цю проблему, то її неможливо ототожнювати з поняттям “нічого не говорити”. Бо такого правила ніде не знайдемо. Теодор Студит звертає увагу братів на те, щоб говоріння не перейшло в багатомовство – *polylogia*, бо воно перешкоджає праці. “Стяжайте, мої отці та брати, мовчанку, – починає Теодор своє слово, і продовжує, – я не хочу сказати, щоб ви не говорили зовсім жодного слова, але щоб ви не провадили негідних розмов” (ВК I, 40). Про що тоді можна монахам говорити? Про все, що стосується духовного життя та праці (тлумачення Святого Письма, богослужбових читань та почутого із життя святих, тощо). Говорити дозволяється так само в разі духовної потіхи, коли настає уніє, щоб його прогнати.

Під час праці обов'язковою була молитва. Зазвичай проказували псалми. Звільнялись з цього тільки каліграфи. На інших монастирських ділянках працю дозволялося переривати тоді, коли приходив той монах, що мав специфічне служіння нагадувати про смерть словами: “Отці і браття, чуваймо над собою, тому що ми – в процесі вмирання, ми вмираємо, ми вмираємо, згадуймо про Царство Боже” (Устав н. 23).

г) тривалість праці

Праця, як ми вже згадували вище, починалася відразу після I-го часу. Припинялася в часі молитви. На III-му часі співали всі, незалежно чи були втомлені, чи ні. А після трапези – знову до праці. Після IV-го часу був відпочинок. Кожний відпочивав там, де міг, під деревами, під церквою... Відпочинок тривав приблизно дві години. Від восьмої години дня праця продовжувалася. Тут ще потрібно нагадати, що у часі П'ятдесятниці та жнив робочий день поєднувався з полудневим відпочинком. Але у часі Великого посту полудневого відпочинку не було. Під час сезонних робіт опускали VI-й та IX-й часи.

В загальному можна сказати, що монахи студити були робітниками, і то робітниками переважно з ручною працею.

Святий Теодор часто повторяє слова святого Павла: “Якщо хто не хоче працювати, хай не їсть”. У їхньому ставленні до праці можна бачити вірність студійського монашества ідеалу первісних киновітів.

5. Вечір монаха студита

а) вечірні богослужіння та трапеза

Вечірні богослужіння починалися з смерканням. Вечірня правилася якраз тоді, коли починало вечоріти, щоб охопити захід сонця.

У Великому пості відразу після вечірні мала місце єдина трапеза дня. В часі Петрівки та Пилипівки трапезували не після вечірні, але по IX-му часі перед вечірнею. Тут спостерігаємо цікаву річ. Св. Теодор, розуміючи людську слабкість, милосердився над своїми монахами. Він у монастирі в Царгороді робив винятки, і дозволяв з'їсти по вечірні кусок хліба та випити трохи води. Те саме – у середу та п'ятницю протягом року. Так само звільняє від загального розпорядження важкохворих і тих, хто важко працює. Надає полегшу і щодо кількості їжі.

В пасхальний період трапеза є офіційною двічі – після літургії та після вечірні.

І тут також, як і в багатьох інших речах, можемо спостерігати поміркованість, яка панує у житті монахів під керівництвом святого Теодора.

III. Висновки

Киновія святого Теодора дуже близька до киновії святого Пахомія, святого Василя та святого Венедикта.

Теодор Студит виступає як людина традиції. Це сильно впливає на його життя та життя співбратів. Він постійно відгукується на традицію. Може, не раз аж до поміркованої прискіпливості.

Особливо хотів би звернути увагу на те, що практично аж до іконоборчої бурі (814-820) Теодор Студит не відважувався прирівнювати своїх монахів до велетнів монашого життя попередніх часів. Але те, що він робить, то дослівно “жене” своїх монахів до високого ідеалу. Постійно нагадує, заохочує, мотивує. Багато разів розчаровується, навіть дозволимо собі сказати, падає у відчай через те, що реальність монашого життя не відповідає високому ідеалові перших століть.

Після того, як іконоборча буря (814-820) вже прошуміла, він набирається відваги озвучити це порівняння. Теодор Студит має перед собою монахів, які реально постраждали за Правду, які засвідчили свої переконання, і таким чином підтримали Церкву, які показали внутрішню стабільність свого монашого життя. Кажучи до своїх монахів: “...ваше мучеництво є однакове з мучеництвом в старовину...”, – він сам досвідчує свого роду витверезіння зі свого попереднього песимізму, який ображає Церкву та Господа.

Вкінці можемо сказати що монах студит – духовно глибоко пов’язаний зі своїм щоденним правилом монашого життя, і воно йому дає можливість зростати у вірі та любові до Господа та свідчити про це.

Таблиця³: розпорядок дня монаха студита

Наш час, який приблизно відпові- дає візантійському	Візантійський час		Період протягом року	Великий піст	Пасхальний період
19. 00	1	I.	Нічний відпочинок		
20. 00	2				
21. 00	3				
22. 00	4	II.			
23. 00	5				
24. 00	6				
01. 00	7	III.	Вставання після другої сторожі ночі; полуношниця та утреня ; катехиза (неділя, середа, п'ятниця). Час від закінчення утрени (катехизи) аж до I-го часу був присвячений духовному читанню, особистій молитві, відпочинку, або іншим особистим справам. Ця частина дня не змінюється цілий рік		
02. 00	8				
03. 00	9	IV.			
04. 00	10				
05. 00	11				
06. 00	12				
07. 00	1. ☀		I-ий час, його початок пов'язаний зі <u>сходом сонця</u> . Зразу після його закінчення починається праця	I-го часу нема, але є особиста молитва в церкві	
08. 00	2.				

³ Дані цієї таблиці заповнені за статтею **LEROY D. J.:** *Щоденне життя монаха студита.*

Продовження табл. 3

Наш час, який приблизно відпові- дає візантійському	Візантійський час	Період протягом року	Великий піст	Пасхальний період
09.00	3.	III-й час, після його закінчення продовжу- ється праця	Безперервна праця, без спільної молитви часів	III-й час, читання, 1-ша трапеза
10.00	4.			
11.00	5.			
12.00	6.	VI-й час, “сієста”, в часі якої відправ- ляється Літургія та духовне читання, відпочинок	Безперервна праця, без спільної молитви часів	VI-й час, “сієста”, в часі якої духовне читання, відпочинок
13.00	7.			
14.00	8	О 8-й годині дня знову продовжується праця		О 8-й годині дня знову продо- вжується праця
15.00	9	IX-ий Час. Вечірня починається при заході сонця. Після вечірні 1-ша трапеза та повечір'я	IX-ий Час. Духовне читання. Ве- чірня. 1-ша трапеза та повечір'я	IX-ий Час. Вечірня починається при заході сонця. Після вечірні 2-га трапеза та повечір'я
16.00	10			
17.00	11			
18.00	12			

Під час сезонних чи інших важливих робіт III-й та IX-ий часи опускали. У пості св. Апостолів та Пилипівки **трапеза** є по IX-му часі.

Список адресатів, до яких звертався св. Теодор Студит:

I. У Великих катехизах II, 52-74:

1. Саккудіонський монастир
2. Обитель “Трьохворітня”
3. Монастир св. Христофора
4. Обитель “Чистих”

Ці чотири монастирі знаходилися у Малій Азії, близько біля гори Олімп. Йдеться точно про студійські монастирі.

II. У його посланнях, написаних в часи переслідувань (814 -825):

1. братії близько Саккудіону
2. братії студійській
3. монахам міельським
4. монахам фотинудійським (220 монахів)
5. братству кизарському (Мала Вірменія)
6. тим, що перебувають у Кизиці (велика спільнота)
7. братству пелекитському (Пелекит – Мала Азія, поблизу Геллеспонту)
8. братству при Патрикію

III. Ігуменам цих монастирів:

1. Дмитрієвському настоятелю – *зрадив*
2. Мидикійському ігумену – *спочатку зрадив, але пізніше навернувся до православ'я*
3. Селенійському ігумену – *православний*
4. Гулейському ігумену – *спочатку зрадив, але пізніше навернувся до православ'я*
5. Фотинудійському ігумену – *зрадив*
6. Іраклійському ігумену – *зрадив*

7. Милійському ігумену – *зрадив*
8. Іполіхнійському ігумену – *зрадив*
9. Флувутьському ігумену – *зрадив, але навернувся до православ'я*
10. ігумену монастиря “*Чистих*” – *православний*
11. Панагрському ігумену
12. Антонію, ігумену монастиря св. Петра (*городський монастир*)
13. ігумену Василю, який очолює свої спільноти – *зрадив*
14. Никиті, ігумену монастиря Акритського
15. Йосифу, ігумену Кералкійському
16. Епіфанію, ігумену з Нікеї
17. архим. Іларіону у Візантії
18. економу монастиря “*Символів*” – *православний*

IV. 31 ігуменам поіменно, без назви монастиря чи місцевості.

Список використаної літератури:

1. **ТВОРЕННЯ ТЕОДОРА СТУДИТА**, том I, II, С. Петербург, 1908.
2. **LEROY D. J.:** *La vie quotidienne du Moine studite*. IRENIKON 27, 1954, р. 21-30. (укр. переклад: *Щоденне життя монаха студита*).
3. **HAUSHERR I.:** *Saint Théodore Studite, l'homme et l'ascète*. OrChP 6, 1926, р. 1-87 (укр. переклад: *Святий Теодор Студит, людина і аскет*).
4. **ДЗЮРАХ Б.,** єр., ЧНІ: *Духовне життя монаха. На основі творів св. Теодора Студита*, Свічадо, 2003.
5. **УСПЕНСКИЙ Ф. И.:** *История византийской империи*. II, стр. 480-491, Москва, 2002.
6. **ДИЛЬ Ш.:** *Основные проблемы византийской истории*, Москва, 1947.
7. **БАЛУХ В. О.:** *Византиїстка*, Чернівці, Книги – XXI 2006.

ПРО ДОПОВІДАЧІВ

єрм. Йона

Народився 21 листопада 1974 р. у Левочі на Словаччині.

У 1993–1998 роках магістерські богословські студії отримав на греко-католицькому богословському факультеті Пряшівського Університету. Духовну формуцію отримав у тому самому періоді в Греко-Католицькій семінарії імені блаженного П. П. Гойдича. На священика рукоположений 11 липня 1998 р. 16 червня 2000 р. захистив ліценціят в Орієнтальному Папському Інституті у Римі. В роках 2001–2004 виконував обов'язки духівника в Греко-Католицькій семінарії імені блаженного П. П. Гойдича. Від 2001 р. до 2004 р. викладав Східню духовність на Кафедрі систематичного богослов'я Греко-Католицького богословського факультету Пряшівського Університету. Восени 1 жовтня 2004 р. вступив у Святоуспенську Унівську Лавру Студійського уставу в Уневі. 22 травня 2008 р. прийняв постриг у Малу схиму. На цей час виконує обов'язки помічника Наставника новіціату.

єрм. Лука (Михайлович)

Народився 8 січня 1977 року. Після закінчення середньої школи вступив до Львівської Семінарії Св. Духа в 1994р., яку успішно закінчив у 2001 році із захистом диплому бакалавра. В 2002 році в м. Стрию отримав єрейські свячення з рук Преосвященного архиєрея Юліяна Гбура. В тому ж році прийшов до монастиря Студійського Уставу в Уневі. 18 листопада 2007р. прийняв монаший постриг із іменем Лука. Перебуваючи монахом Унівської Святоуспенської Лаври, виконував різні душпастирські обов'язки: викладав християнську етику в школі, був духовним провідником для парафіяльних хорів храму Св. Архистратига Михаїла, довгий час виконував обов'язки представника монастиря у видавництві “Свічадо”, брав активну участь у хоровому колективі “Майстерня пісні” у м. Львові. Протягом 2007 року був настоятелем студійського дому в обителі Св. Йоана Богослова у Рудно.

ЗМІСТ

СВЯТОУСПЕНСЬКА УНІВСЬКА ЛАВРА

Конференція: “Студійське монашество”

28 грудня 2006 р. Б.

Вступне слово єрм. Венедикта	9
<i>єрм. Йона.</i> Монашество в часах св. Теодора Студита	12
<i>єрм. Мануїл.</i> Монашество КиєвоПечерської лаври: рання доба	31
<i>єрм. Теодор.</i> Відновлення студійського чернецтва слугою Божим митрополитом Андреем і блаж. свщмуч. Климентієм	41
<i>єрм. Онуфрій.</i> “Монашество в документах Церкви”	59

СВЯТОУСПЕНСЬКА УНІВСЬКА ЛАВРА

Конференція “Монаша спільнота”

27 грудня 2007 р. Б.

Вступне слово єрм. Венедикта	87
Слово Блаженнішого Кир Любомира.....	91
Відповіді Блаженнішого Кир Любомира на запитання	105
<i>єрм. Лука.</i> Розуміння спільноти у монашій традиції.....	111
<i>єрм. Мануїл.</i> Монаша спільнота згідно з нашим Типіконом	121
Про доповідачів	125

СТУДІЙСЬКЕ МОНАШЕСТВО
Матеріали конференцій

Літературний редактор
Наталія Львів

Художній редактор
Роман Скиба

Технічний редактор
Надія Стахур

Підписано до друку 18.09.2008 р. Формат 60x84/16.
Папір офс. Гарнітура PetersburgТТ. Друк на ризографі.
Ум. друк. арк. 7,4. Ум. фарбовідб. 7,6. Обл.-вид. арк. 5,9.
Наклад 300 прим. Зам. 0006

Видавництво «Свічадо»
79008, а/с 808, вул. Винниченка, 22, м. Львів,
тел. (032) 297-16-33, 274-23-09
e-mail: post@svichado.com
url: www.svichado.com